

CZU 342.7-056.26

DOI 10.5281/zenodo.5796523

ABORDĂRI PRIVIND SITUAȚIA PERSOANELOR CU DIZABILITĂȚI ÎN SOCIETATE

Mariana PAVLENCU,
doctor în drept, conferențiar universitar

Ana-Maria REVENCO,
studentă

Oamenii sunt ființe sociale iar interacțiunea este un proces natural de zi cu zi, indiferent de diferențele dintre noi. Persoanele cu dizabilități sunt membrii societății exact ca și anumite rase, etnii sau minorități, care sunt supuse fenomenelor discriminării și incluziunii sociale pe fondul stereotipurilor, prejudecăților și stigmatelor manifestate de majoritatea membrilor societății.

Persoanele cu dizabilități și familiile acestora trebuie să aibă posibilitatea de a participa în mod egal cu ceilalți la toate aspectele vieții sociale și economice. Aceste persoane trebuie să aibă posibilitatea de a-și exercita drepturile cetățenești, inclusiv dreptul la liberă mișcare, de a alege unde și cum anume să trăiască și de a avea acces deplin la activitățile culturale, sportive și de petrecere a timpului liber.

Cuvinte-cheie : dizabilitate, incluziune, egalitate, comportament, criterii, nediscriminare, interzicere.

REFLECTION ON THE SITUATION OF DISABLED PEOPLE IN SOCIETY

Mariana PAVLENCU,
PhD, Associate Professor

Ana-Maria REVENCO,
student

People are social beings and interaction is a natural daily process, regardless of the differences among us. Disabled people are members of society just like certain races, ethnicities, or minorities, who are subject to the phenomenon of discrimination and social inclusion against the background of stereotypes, prejudices and stigmas manifested by most members of society.

Disabled people and their families must be able to participate with others equally in all aspects of social and economic life. These people must be able to exercise their civil rights, including the right to free movement, to choose where and how to live and to have full access to cultural, sporting and leisure activities.

Keywords: disability, inclusion, equality, behaviour, criteria, non-discrimination, prohibition.

Introducere. Persoanele cu dizabilități au aceleași drepturi ca orice altă persoană la demnitate, independență și participare deplină în viața socială. Măsurile care să le permită acestora să beneficieze de aceste drepturi formează nucleul acțiunii concertate a UE și a Convenției ONU pentru drepturile persoanelor cu dizabilități, la care UE este parte semnatară.

Discriminarea pe motiv de dizabilitate este un tratament diferențiat aplicat de indivizi și grupuri de indivizi, care nu se bazează pe un merit individual, ci pe presupuneri și stereotipuri sistematice, structurale sau de atitudine cu privire la un handicap fizic sau mental. În anii următori,

dizabilitatea va fi o preocupare și mai mare, deoarece prevalența sa este în creștere. Acest lucru se datorează îmbătrânirii populației și deci este un risc mai mare de handicap la persoanele în vârstă, precum și creșterii globale a unor maladii cronice precum diabetul, bolile cardiovasculare, cancerul și tulburările de sănătate mentală.

Materiale și metode aplicate. În procesul realizării studiului dat au fost utilizate următoarele metode de cercetare științifică: analiza sistemică, analiza logică, analiza comparativă, sinteza și clasificarea. Materialele folosite sunt: doctrina juridică națională și internațională, literatura de specialitate, legislația națională și internațională

cât și publicațiile savanților din domeniu.

Un studiu recent efectuat de Organizația Mondială a Sănătății a relevat că în lume sunt peste un miliard de persoane cu dizabilități, ceea ce reprezintă aproximativ 15% din populația totală mondială [3]. Aproape 200 de milioane din aceste persoane suportă dificultăți majore în diferite aspecte ale vieții lor. Persoanele cu dizabilități au, în general, o stare a sănătății mai precară, un nivel de instruire mai modest, mai puține oportunități economice și un nivel semnificativ mai mare al sărăciei decât persoanele fără dizabilități. Aceasta se datorează în mare parte lipsei sau insuficienței de servicii disponibile pentru ele și barierelor multiple cu care ele se confruntă în viața cotidiană.

În Republica Moldova, statistica oficială prezintă date despre 179 800 de persoane cu diferit grad de dizabilitate, inclusiv aproximativ 14 000 de copii [1]. Mulți din ei nu activează în câmpul muncii, trăiesc sub pragul minimum de existență și se confruntă cu stigmatizarea și discriminarea în majoritatea aspectelor vieții.

Rezultate obținute și discuții. Odată cu ratificarea Convenției ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CDPD), Republica Moldova și-a asumat responsabilitatea să asigure ca drepturile persoanelor cu dizabilități să fie respectate, promovate și protejate în aceeași măsură ca drepturile celorlalți membri ai societății. O mare parte din obligațiile pozitive care sunt impuse de CDPD revin administrației locale de nivelul unu și doi, dat fiind faptul că însăși filosofia și standardul introdus de Convenție constau în asigurarea disponibilității serviciilor și mecanismelor de protecție la nivel local, comunitar [6].

Pe parcursul trecerii timpului, tot mai des se observă în societate că persoanele care suferă de o anumită dizabilitate întâmpină dificultăți în realizarea drepturilor sale, fiind discriminate în diferite domenii, cum ar fi: refuzul de a include copiii cu dizabilități în școlile generale, dificultatea la intrarea în sediile de votare pentru a-și exprima dreptul la vot, dificultate la crearea familiilor și dreptul de a avea copii ș.a.

Cu toate acestea, este de remarcat că pentru asigurarea drepturilor persoanelor cu dizabilități cu egalitate și nediscriminare pot contribui toți subiecții din societate, în special autoritățile publice locale, astfel [4]:

- să fie asigurate drepturile omului – sociale, economice, civile și politice – la același stan-

dard pentru toate persoanele, inclusiv pentru persoanele cu dizabilități. În cazul persoanelor cu dizabilități, aceste drepturi vor fi asigurate doar dacă se va ține cont de nevoile specifice ale acestui grup de persoane;

- să fie implementate măsuri la nivel local pentru asigurarea acomodării rezonabile în toate domeniile (neacordarea acomodării rezonabile se consideră discriminare);

- să fie elaborate planuri locale de implementare a Convenției, care vor include activități de dezinstituționalizare, de dezvoltare a serviciilor sociale în funcție de nevoile persoanelor cu dizabilități, de incluziune a persoanelor cu dizabilități în instituții educaționale și în câmpul muncii, de protecție efectivă contra discriminării;

- să asigure aplicarea în practică a prevederilor Convenției ca act juridic superior, conform prevederilor Constituției RM, pentru neadmiterea sau interzicerea aplicării normelor legale discriminatorii (de exemplu acționarea în judecată pentru lipsirea capacității de exercițiu, acțiuni îndreptate spre instituționalizare forțată sau tratament forțat, neadmiterea la vot etc.);

- să fie revizuite și eliminate prevederile discriminatorii din diverse reglementări subordonate legii (regulamente ale instituțiilor locale, instrucțiuni, ordine, decizii ale APL). În special, vor fi eliminate prevederile privind limitările arbitrare la angajarea la muncă (apt/inapt), la acordarea serviciilor educaționale, sociale, medicale sau balneo-sanitare;

- să fie create niște mecanisme de reclamații pentru examinarea plângerilor privind actele de discriminare și luarea unor măsuri în vederea pedepsirii persoanelor care comit acte discriminatorii;

- să promoveze principiile nediscriminatorii în instituțiile comunitare. În acest scop este necesară instruirea funcționarilor publici, a directorilor de instituții cu privire la principiile nediscriminatorii;

- totodată, administrația publică locală, de comun acord cu societatea civilă, trebuie să fie foarte precaută pentru a nu prejudicia drepturile persoanelor cu dizabilități. Astfel, este categoric interzisă tolerarea sau nepedepsirea cazurilor de discriminare pe motiv de dizabilitate, cum ar fi: interzicerea includerii copiilor cu dizabilități în instituțiile de învățământ de către direcțiile de învățământ, directorii de instituții de învățământ

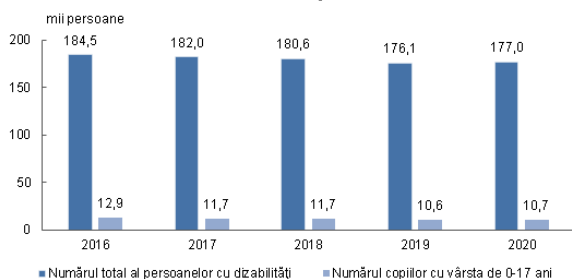

general, părinții sau rudele copiilor; refuzul de a da alocațiile bănești sau corespondența unei persoane cu semne de dizabilitate intelectuală; refuzul de angajare pe bază de dizabilitate sau de vârstă, fără evaluarea obiectivă a capacităților conform cerințelor postului; neacordarea acomodării rezonabile [2].

Deoarece dizabilitatea poate fi de diferite tipuri (fizică, mintală, intelectuală, senzorială), și mijloacele de asistență sunt în corespundere cu cerințele specifice ale persoanelor cu dizabilități și au menirea de a asigura independența maximală a persoanelor date. Mijloacele de asistență și de adaptare specifice trebuie asigurate la nivel raional și local prin intermediul secțiilor/ direcțiilor de asistență socială și la nivel național de către instituțiile specializate ale Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale conform regulamentelor, planurilor și programelor naționale. Printre mijloace de mobilitate personală, putem enumera: scaune rulante, dispozitive de balanță și cadre pentru umblat, bastoane, mijloace protetice (membre protetice), câini-ghid. Printre mijloace de asistență pentru deficiențe de vâz, vom enumera: materiale Braille, programe de recunoaștere optică a caracterelor (OCR), cititori de ecrane, ecrane Braille reînnoibile, procedee de mărire digitală a ecranului (zoom). Printre mijloacele de asistență pentru deficiențe de auz, vom enumera: aparate auditive, sisteme alternative și augmentative de comunicare (AAC) [7].

Ținând cont de datele prezentate de Biroul Național de Statistică, observăm că în ultimii ani scade numărul persoanelor cu dizabilități [1].

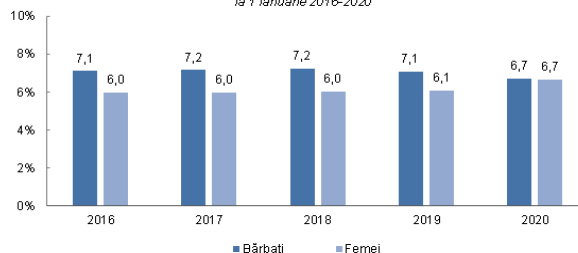
Figura 1. Numărul estimat al persoanelor cu dizabilități în Republica Moldova^a la 1 ianuarie 2016-2020

De asemenea, observăm că femeile predomină în rândul persoanelor cu dizabilități. În structura persoanelor cu dizabilități, ponderea femeilor a fost mai mare decât a bărbaților și a constituit 51,7%. Totodată, ponderea bărbaților cu dizabilități în numărul total al populației bărbaților s-a redus de la 7,1%, la 1 ianuarie 2016

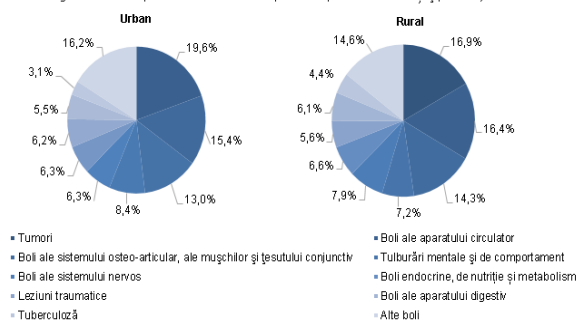
până la 6,7% la 1 ianuarie 2020. În schimb, ponderea femeilor cu dizabilități în numărul total al populației de femei s-a majorat de la 6,0% la 1 ianuarie 2016, până la 6,7% la 1 ianuarie 2020. Aproape fiecare a șaptea persoană cu dizabilitate s-a încadrat în categoria celor cu dizabilitate severă [1].

Figura 2. Ponderea persoanelor cu dizabilități în populația cu reședință obișnuită, pe sexe, la 1 ianuarie 2016-2020

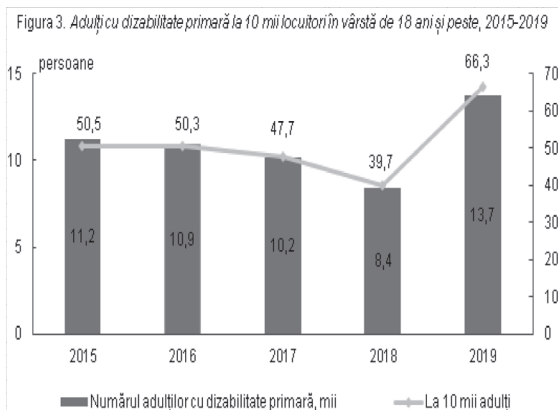

O altă statistică relevă că persoanele cu dizabilități preponderent sunt din mediul rural. Persoanele cu dizabilități din mediul rural au predominat în numărul persoanelor cu dizabilități (57%), iar comparativ cu 1 ianuarie 2016 ponderea lor s-a majorat cu 5,5% [1].

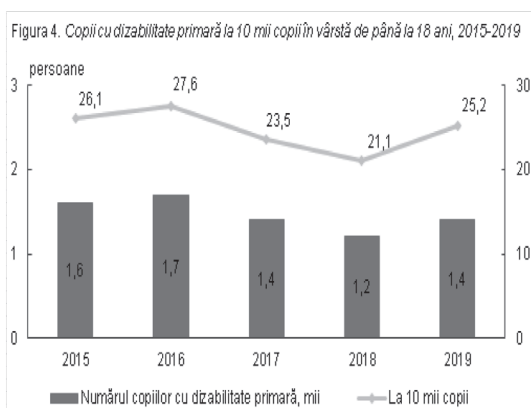
Figura 7. Structura persoanelor cu dizabilitate primară după cauza dizabilității și pe medii, în anul 2019

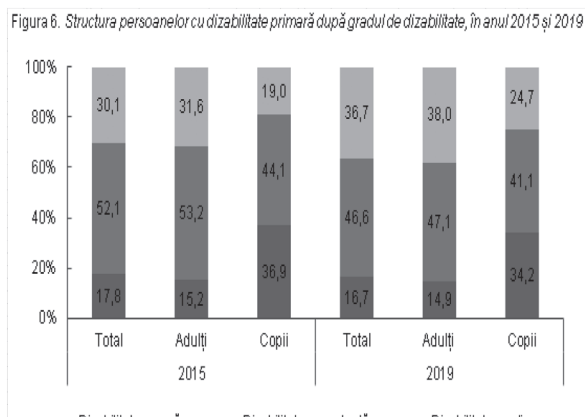
În ceea ce privește dizabilitatea primară, observăm că cu regret numărul persoanelor recunoscute pentru prima dată cu dizabilitate este în creștere. Conform datelor Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă, în anul 2019, s-au adresat 17,2 mii persoane pentru a fi expertizate. Dintre acestea, au fost recunoscute cu dizabilitate primară 15,1 mii persoane (88%), inclusiv 13,7 mii adulți (88%) și 1,4 mii copii (95%). Ponderea persoanelor cu dizabilitate primară a fost mai mare în mediul rural și a constituit 62,9% în anul 2019 [1].

Astfel, în anul 2019, în medie, la 10 mii locuitori în vârstă de 18 ani și peste au revenit 66 persoane adulte recunoscute cu dizabilitate primară comparativ cu 50 persoane adulte la 10 mii locuitori în anul 2015. La 10 mii copii au revenit 25 copii recunoscuți cu dizabilitate primară, comparativ cu 26 copii în anul 2015. [1]

Majoritatea persoanelor recunoscute cu dizabilitate pentru prima dată au dizabilitate accentuată. În funcție de gradul de dizabilitate, persoanele cu dizabilitate severă constituie 16,7%, persoanele cu dizabilitate accentuată – 46,6% și persoanele cu dizabilitate medie – 36,7% din total persoane cu dizabilitate primară. Totodată, femeile în structura persoanelor cu grad sever de dizabilitate constituie 36,4%, din persoanele cu dizabilitate accentuată – 41,9% și 39,1% din total persoane cu dizabilitate medie. Comparativ cu anul 2015, ponderea persoanelor cu dizabilitate severă și accentuată a scăzut, dar a crescut ponderea persoanelor cu dizabilitate medie [1].

Principalele probleme cu care se confruntă persoanele cu dizabilități privind accesul la servicii publice sunt condiționate de imposibilitatea acestora de a ajunge în fața autorităților care prestează aceste servicii din cauza infrastructurii inadaptate, birocrăției, lipsei pregătirii speciale, lipsei personalului calificat, dotării tehnice insuficiente etc.

Cu toate că mereu sunt întreprinse mai multe acțiuni și sunt mai multe realizări concrete în domeniu, mai este necesar în continuare de întreprins măsuri în vederea implementării prevederilor Convenției ONU și a recomandărilor acesteia.

În prezent, un pas important pe acest segment este și adoptarea actualei Hotărâri a Guvernului nr. 723/2017, prin care a fost aprobat *Programul național de incluziune socială a persoanelor cu dizabilități pentru anii 2017-2022 și Planul de acțiuni privind implementarea acestuia*. Acest Program prevede o abordare intersectorială în incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități și asigurarea respectării drepturilor fundamentale ale acestora în egală măsură cu ceilalți cetățeni în toate domeniile vieții sociale. Fapt ce ne permite să înțelegem că fiecare persoană cu dizabilitate urmează să fie acceptată cu abilitatea sa [3].

Chiar dacă în societate există stereotipuri privind abilitățile persoanelor cu dizabilități, totuși puțini cunosc că persoanele cu dizabilități au calități deosebite, aptitudini extraordinare și talente uimitoare. Au o viață pe care vor să și-o trăiască; au emoții, ambiții și dorințe, pentru că sunt oameni la fel ca toți. Sunt printre ei mulți cu suflete frumoase și caractere nobile, cu povești de viață impresionante și care au nevoie de suportul și încurajarea noastră, nu de judecata și indiferența noastră. Chiar dacă sunt diferiți, ei nu au nevoie de mila semenilor, au nevoie de recunoașterea

lor ca membri cu drepturi depline în viața social-economică. Pentru aceasta este absolut necesară implicarea societății civile în întreaga activitate desfășurată de specialiști, prin asumarea unui rol activ în împiedecarea discriminării pe criterii de dizabilitate.

Toți oamenii sunt născuți liberi și egali în demnitate și drepturi. De aceea, persoanele cu dizabilități nu trebuie să fie discriminate, ci să beneficieze de șanse egale. Pentru a putea atinge aceleași condiții de trai ca și ceilalți cetățeni, persoanele cu dizabilități au nevoie de mai mult sprijin din partea comunității. Este important să conștientizăm că fiecare dintre noi trebuie să aibă o conduită care să contribuie la eliminarea barierelor și să ducă la o mai bună integrare în societate a persoanelor cu dizabilități. Regretabil este faptul că discriminarea duce cu sine la marginalizarea și lezarea în drepturi, judecarea, condamnarea și lipsirea de șansa de a duce un trai decent [7].

Pentru a îmbunătăți situația în societate în acest domeniu sensibil, este binevenit să începem de la pregătirea comunității și de la promovarea toleranței, promovarea nediscriminării acestui grup de persoane, pentru că toți ne-am născut egali în drepturi, toți avem, practic, aceleași șanse de a trăi o viață bună în comunitate dar, cu regret, până în prezent, acest grup de persoane rămâne a fi etichetat, stigmatizat, și atât autoritățile, cât și unii membri ai familiilor unde cresc, se dezvoltă persoane cu dizabilități, copii, încă consideră că a avea un membru de familie cu dizabilitate este o rușine, este ceva cu care trebuie să trăiești singur, să te autoizolezi și, practic, singur să mergi spre o autoexcludere și marginalizare [5].

O altfel de abordare a persoanelor cu dizabilități depinde de gradul de conștientizare al persoanei, cum vede viața. Sunt foarte multe cazuri de succes, în ultimii ani, atât mass-media

națională, cât și locală, promovează cazuri de succes și, cu siguranță, aceste istorii motivează alte persoane. Dacă până acum era foarte complicat să convingi persoanele să se implice, să participe la diverse evenimente, culturale, politice, acum se observă că tot mai mult se discută despre incluziune, despre participarea persoanelor cu dizabilități. Deși acest motto, Nimic pentru noi fără noi, nimic despre noi fără noi, capătă amploare și în societatea noastră, persoanele devin cu mult mai active, în special tinerii cu dizabilități, părinții care au copii, care întâmpină diverse probleme, bariere, atunci când este vorba de incluziune în grădiniță, de incluziune la treapta școlară, aceste familii își doresc șanse egale pentru copiii lor. Depinde foarte mult de inițiativă și implicarea lor [4].

Concluzii și recomandări. Pentru a elimina sau măcar pentru a diminua stereotipurile, prejudecățile, care s-au creat în societate, cât și stigmatizarea persoanelor cu dizabilități, este binevenit să putem spera și la o schimbare în privința efectelor acestor atitudini – discriminarea și incluziunea socială.

Prin urmare, stereotipurile legate de persoanele cu dizabilități pot fi inhibate prin oferirea de informații despre viața acestor persoane, despre capacitățile și realizările lor, despre tenacitatea lor extraordinară de a-și învinge condiția, dar și despre sentimentele pe care aceste persoane le au atunci când sunt discriminate sau marginalizate din cauza stereotipurilor, a prejudecăților sau stigmatelor care li se aplică de către ceilalți membri ai societății, care se consideră „normali” în raport cu ei. Determinarea jenei, a rușinii sau chiar a vinovăției a celor care sunt obișnuiți să eticheteze sau să discrimineze aceste persoane poate fi o cale de a determina o schimbare la nivelul mentalului colectiv al comportamentului societății.

Referințe bibliografice:

1. Biroul Național de Statistică. *Persoanele cu dizabilități în Republica Moldova în anul 2019* <https://statistica.gov.md/newsview.php?l=ro&id=6827&idc=168> (accesat la 08.10.21).
2. Ghid de bune practici pentru o bună interacțiune cu persoanele cu dizabilități. [https://www.salto-youth.net/downloads/to-](https://www.salto-youth.net/downloads/to-olbox_tool_download-file-1055/GUIDANCE%20Handbook%20RO.pdf)
- olbox_tool_download-file-1055/GUIDANCE%20Handbook%20RO.pdf (accesat la 08.10.21).
3. Accesibilitatea este un drept și o necesitate <https://cdpd.md/accesibilitatea-este-un-drept-si-o-necesitate-reala/> (accesat la 12.10.21).
4. Etica comunicării cu persoanele care au diferite tipuri de dizabilitate <https://motivatie.md/>

- index.php?pag=page&id=1244&l=ro (accesat la 12.10.21).
5. Tipuri de dizabilități și afecțiuni de sănătate <http://www.healthcaresales.eu/elearning/page.php?id=258&lng=ro> (accesat la 19.10.21).
  6. Convenția ONU privind drepturile copilului, [https://www.unicef.org/moldova/me-](https://www.unicef.org/moldova/media/1401/file/Conventia-cu-privire-la-drepturile-copilului.pdf)
  7. Recunoașterea și combaterea discriminării – European Roma Rights Centre (errc.org) <http://www.errc.org/training-materials/recunoasterea-si-combaterea-discriminarii> (accesat la 17.10.21)..

Despre autori

Mariana PAVLENCU,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Academia „Ștefan cel Mare”
a MAI al Republicii Moldova,
e-mail: catedra@mail.ru*

Ana-Maria REVENCO,

*studentă, an. II al Facultății Drept,
ordine publică și securitate civilă,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: revenco.annamaria@gmail.com*